

Od autorky bestsellera *Jediná žena v miestnosti*

CARNEGIEHO SLÚŽKA

MARIE
BENEDICT

Kto zmenil neľútostného priemyselníka
na skutočného filantropa?

Ljndeni

Carnegieho slúžka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na

www.lindeni.sk

www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Marie Benedict

Carnegieho slúžka – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetky práva vyhradené.

Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

CARNEGIEHO
SLUŽKA

MARIE BENEDICT

CARNEGIEHO
SLUŽKA

Ljndeni

Marie Benedict: *Carnegie's Maid*

Copyright © 2018 by Marie Benedict

Internal design © 2018 by Sourcebooks

Cover © Peter Považan, 2024

Translation © Denisa Jahičová, 2024

Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2024

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-4022-7

ISBN e-knihy 978-80-566-4013-5 (1. zverejnenie, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-4014-2 (1. zverejnenie, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-566-4015-9 (1. zverejnenie, 2024) (ePDF)

PROLÓG

23. decembra 1868

New York, New York

Z ULICE POD OKNOM SA DO VZDUCHU V PRACOVNI VZNIES-
la jemná melódia vianočnej koledy. Hudba nijako nezmenila
jeho náladu ani konanie. Usadený za stolom z čierneho orecha vo
svojom luxusne zariadenom apartmáne v hoteli St. Nicholas, s plnia-
cim perom v ruke písal Andrew Carnegie ako blázon.

Na chvíľu prestal, hľadal správne slovo. Rozhliadol sa po pracovni
osvetlenej najmodernejšími plynovými lampami a zdalo sa mu, akoby
ju videl prvý raz. Na stenách viseli ťažké žlté brokátové tapety a okná,
ktoré mu poskytovali krásny výhľad na Broadway, rámovali tmavozele-
né zamatové závesy zviazané ťažkými zlatými šnúrami. Vedel, že tento
apartmán prevyšuje všetky ostatné v Amerike alebo dokonca v Európe.
Táto skutočnosť, ktorá ho počas predchádzajúcich návštev New Yorku
tak tešila, ho však teraz odpudzovala. Zlaté šnúry na závesoch mu pripa-
dali ako zväzujúce laná; cítil sa uväznený vo vnútri exkluzívneho väzenia.

Pohádal sa s matkou, že by sa mali ubytovať inde, na menej ho-
nosnom mieste. Túžil bývať niekde, kde ho nebudú prenasledovať
spomienky na Claru, hoci to nahlas nevyšlo. Už sa mu nezdalo
správne bývať v hoteli St. Nicholas, nie bez nej. Väčšiu časť roka strá-
vil jej hľadaním, no bez úspechu. Dokonca ani detektívi, jeho najlepši
ochrankári či lovci odmien – prvotriedni vo svojom odbore – po nej
nedokázali nájsť ani stopu.

Jeho matka však odmietala počúvať podobné reči. *Andra*, oslovovala ho svojím nenapodobiteľným škótskym prízvukom, *pôžitky plynúce z bohatstva sú pre Carnegieovcov právom a prináležia im. Prisahámbohu, že my si naše miesto vo svete zaslúžime a udržíme.*

Privolil, lebo nemal energiu na hádku. No v deň ich príchodu do hotela St. Nicholas sa rozhodol pre mimoriadny krok: vykázal matku do susedného apartmánu a ignoroval jej prosby, aby sa zúčastnili na sviatočnej večeri u Vanderbiltovcov, čo bolo pozvanie do najvyšších kruhov newyorskej spoločnosti, ktoré sa tak ťažko získavalo. Potreboval byť sám so svojimi myšlienkami na Claru.

„Clara,“ zašepkal jej meno a vychutnával si ho na jazyku ako príjemný likér. V súkromí svojej pracovne sa dal unášať prvou spomienkou na ňu. Clara nasledovala jeho matku do salóna Fairfieldu, ich pittsburského sídla, takým ľahkým krokom, že sotva postrehol klopkanie jej topánok alebo šuchot sukní, keď prechádzala miestnosťou. Jej zdržanlivé správanie a odvrátený pohľad nijako neupútali jeho pozornosť, kým na ňu matka nevyštekla nejaký príkaz. Až vtedy, keď Clara zdvihla pohľad a pozrela mu priamo do očí, zaregistroval jej prítomnosť. V tom prchavom okamihu, kým opäť rýchlo sklopila zrak, bol svedkom bystrej inteligencie, ktorá sa skrývala pod pokojným správaním požadovaným od komornej.

Začali sa mu vynárať ďalšie, intímnejšie spomienky na Claru a túžba, ktorá bola taká intenzívna, že mu spôsobovala fyzickú bolesť. Potom však jeho senie prerušil hurónsky rehot a cinkanie krištáľových pohárov z veľkej jedálne pod jeho pracovňou. Premýšľal, kto v tej pozlátenej miestnosti asi oslavuje. Mohol to byť niektorý z jeho obchodných kolegov, ktorý zavítal do mesta, alebo možno niektorá z nepolapiteľných rodín z „hornej desiatky“, ktorá sa odhodlala opustiť svoj rozmaznávaný, izolovaný svet večerí v budovách obložených hnedým pieskovcom a nahliadnuť do najnovších honosných newyorských stravovacích zariadení. Mal by sa ísť pozrieť dolu?

Prestaň, pokarhal sa v duchu. Toto je presne ten druh chamtivého myslenia s cieľom posunúť sa na spoločenskom rebríčku vyššie, ktorým Clara opovrhovala. Prisahal jej, že si vytýči inú cestu ako tí materialistickí priemyselníci a ľudia z vyššej spoločnosti, a tento sľub dodrží, aj keď zmizla. Vrátil sa k svojmu poslaniu uctiť si ju, k poslaniu, o ktoré sa pokúšal nespočetnekrát, keď pripravoval a prepracovával tento dokument. Stlačil hrot plniaceho pera tak silno, až atrament presiakol cez tenký, krehký papier, a napísal:

Mám tridsaťtri rokov a príjem 50 000 dolárov ročne! O dva roky môžem všetky svoje obchody zariadiť tak, aby som si zabezpečil minimálne 50 000 dolárov ročne. Nikdy neprekročím túto čiastku – nebudem sa snažiť zväčšovať svoje bohatstvo, ale prebytok každoročne miniem na dobročinné účely. Navždy zavrhnem podnikanie; budem podnikat iba pre druhých.

Usadím sa v Oxforde a získam dôkladné vzdelanie, zoznámim sa s literárne vzdelanými ľuďmi – to si vyžiada tri roky aktívnej práce – a osobitnú pozornosť budem venovať verejnému vystupovaniu. Potom sa presuniem do Londýna a kúpim si kontrolný balík akcií v nejakých novinách alebo periodiku, aby som sa mohol venovať všeobecnému vedeniu, a budem sa zúčastňovať na verejných záležitostiach, najmä tých, ktoré súvisia so vzdelávaním a zlepšením situácie chudobnejších vrstiev.

Človek musí mať modlu – hromadenie majetku je jedným z najhorších druhov modlárstva –, no žiadna modla nie je ponižujúcejšia než uctievanie peňazí. Čokoľvek, do čoho sa pustím, musím presadzovať nadmieru; preto by som mal dbať na to, aby som si vybral taký život, ktorý bude čo najviac povznášajúci. Ak by som mal byť ďalej zahľtený obchodnými starosťami a myslieť len

na to, ako zarobiť čo najviac peňazí v čo najkratšom čase, degradovalo by ma to tak, že by som nemal nádej na trvalé uzdravenie. V tridsiatich piatich rokoch sa vzdám podnikania, ale počas nasledujúcich dvoch rokov chcem tráviť popoludnia prijímaním inštrukcií a systematickým čítaním.

Andrew zdvihol pero z papiera a začítal sa. Slová boli hrubé a nedokonale sformulované, ale bol spokojný. Hoci mu Boh odoprel Claru, mienil sa oháňať jej presvedčením ako mečom. Už nechce uctievať modly spoločenského postavenia a peňazí – aj pre to, čo predstavujú. Namiesto toho bude hromadiť a využívať povest' a peniaze len na jeden vyšší cieľ: na zlepšenie situácie druhých, najmä na vytvorenie rebríkov, po ktorých by mohli stúpať prisťahovalci v krajine, ktorú sám prijal za vlastnú. Cez ťažkú hmlu svojho zúfalstva si dovoľil vyčarovať na perách nepatrný úsmev, ktorý signalizoval to najmenšie uspokojenie. Tento list by potešil jeho Claru.

PRVÁ KAPITOLA

4. novembra 1863

Philadelphia, Pensylvánia

NEMALA BY SOM TU BYŤ. NAMIESTO MŇA SA NA TEJTO smradľavej lodi mohla hojdať Cecelia alebo Eliza. Bolo to ich právo – povinnosť Elizy ako najstaršej dcéry – podniknúť plavbu a skúsiť šťastie v novej krajine. Lenže mama a otec vymysleli pre moje sestry celé litánie výhovoriek – dvadsaťjedenročná Eliza bola na prahu vydaja, ktorý by rodine umožnil udržať si prenájom farmy, čo sa o mne a mojej prehnane bystrej povahe nedalo povedať, ako tvrdil otec, a Cecelia bola v pätnástich na plavbu primladá a v každom ohľade prislabá – a tak, vediac, že rodičia majú pravdu, som namiesto nich nastúpila na loď *Envoy* ja. O štyridsaťdva dní neskôr som oľutovala naparovanie sa a aroganciu, ktorým som podrobila svoje sestry, keď som sa dozvedela o rozhodnutí rodičov. Teraz už som vedela, že byť rodičmi považovaná za *sófru* – pohodené dieťa schopné premeniť sa na čokoľvek, čo Amerika potrebuje –, nie je žiadna výhra. A sestry mi zúfalo chýbali.

Svetlo sa cez poklop vkradlo do kajuty v najlacnejšom prepravnom priestore a na chvíľu ma oslepilo. Oči sa mi samovoľne zatvorili. Aj keď trochu vybledlo, rozhodla som sa ich nechať zatvorené, oddávajúc sa zvyškom slnečného tepla. Chcela som, aby zo mňa doznievajúce lúče zmyli všetko zlé. Chcela som, aby spálili kyslý zápach po dlhšej plavbe naprieč Atlantikom a slzy z rozlúčky, ktoré ma ešte vždy štípali v očiach.

Steward zazvonil na lodný zvonec, aby nám oznámil, že sa blíži vylodenie. Otvorila som oči a nechotne som sa rozhliala po kajute. Matky s bezvládnymi bábätkami v náručí sa horko-ťažko zviechali na nohy, zatiaľ čo ich staršie deti s prázdnyimi pohľadmi sa im držali sukni, vystrašené neúprosným zvonením zvonca. Otcovia a starci sa snažili uhladiť si špinavé, pokrčené obleky do akejsi smutnej, dôstojnej podoby. Iba niekoľko mladých mužov *fir òga* bolo dostatočne silných – a dychtivých – na to, aby sa ochotne zoradilo.

Cesta bola ťažká a vyžiadala si daň aj na *fir òga*. Pred takmer tromi týždňami, po už aj bez toho nepokojnej plavbe, zasiahol loď *Envoy* lejak, ktorý tých z nás, ktorí mali kajuty v najlacnejšom prepravnom priestore, vyhnal z postelí do podpalubia s viac než pol metrom vody. Keď posádka a moji spolucestujúci začali v tme bezmesačnej noci pumpovať vodu preč, loď sa začala hompáľať zo strany na stranu ako ťažké poleno, čo spôsobilo, že jedno dublinské dievča vo veku asi šesťnásť rokov, ktoré cestovalo samo ako ja, narazilo do jedného z drevených stĺpov, čo držali strop nad našimi hlavami. Stonajúc sa s čľapnutím zrútilo do vody, ktorá stále zaplavovala podpalubie, a už sa neprebralo. Keď ho na druhý deň ráno našli mŕtve, kapitán poslal prvého dôstojníka a námorníka do najlacnejšieho prepravného priestoru, aby dievča zašili do plachty, k nohám mu priložili kamene, ktoré ho zaťažili, a bez jediného slova či modlitby ho hodili cez palubu. Táto strata a zaobchádzanie s mladou dievčinou ma veľmi ťažko zasiahli, vlastne nás všetkých, pretože sa zdalo, že je to predzvesť zaobchádzania, ktoré môžeme očakávať v novej krajine.

Na drevenej palube nad našimi hlavami sa ozývali kroky, po ktorých nasledoval dupot a ťahanie kufrov. Moji spolucestujúci sa ponáhľali, aby zhromaždili svoj skromný majetok: batohy, prútené koše, náradie, vzácne obrazy a biblie, kde-tu dokonca aj otlčený kufor. Vedela som však, že sa nemusíme ponáhľať. Budeme čakať, kým loď nepustia všetky ostatné triedy. Pasažieri z najlacnejšieho prepravného priestoru vždy čakali: na suché sušienky, páchnucu vodu a horkastú

ovsenú kašu, ktoré mali byť našou výživnou stravou; na spánok nepre-
rušovaný suchým kašľom a plačom detí; na vzduch neznečistený zápa-
chom vývratkov a plyných nočníkov; na búrku a následné odomknutie
poklopu, aby nám dopriali pár blažených chvíľ na palube; na súkro-
mie, ktoré nikdy neprichádzalo.

Bola som unavená z čakania, ale nemali sme inú možnosť, len
stáť v rade, nehybne až na hojdanie zakotvenej lode v prístave. Po-
zrela som na mladú matku vedľa seba, ktorej otrhané hnedé šaty boli
zašpinené dôkazom neustálej morskej choroby jej dieťaťa. Mala asi
sedemnášť rokov, bola o pár rokov mladšia než ja, a to som mala de-
vätnásť, ale jej oči vyzerali staršie. Vrásky okolo nich boli skôr brázdy.
Počas tejto strašnej plavby bola úplne sama a niesla ťarchu nielen
svojich starostí a utrpenia, ale aj starostí a utrpenia svojho dieťaťa.
Hanbila som sa za to, že sa utápam vo vlastnom nepohodlí a v túžbe
po domove.

„*Ádh mór*,“ ozvala som sa, keďže som jej a dieťaťu nemohla po-
núknúť nič okrem prázdnych slov, že im prajem šťastie. Nemuseli
sme sa báť, že by sme tu dostali zárez do svojho *bata scóir*, kusu dre-
va, ktoré boli írsky deti nútené nosiť okolo krku za to, že hovoria po
írsky namiesto po anglicky, a neskôr zodpovedajúci trest, ako to mali
nariadené učitelia v školách pre Írov. Niežby túto úbohú matku nie-
kedy zbili za to, že v škole hovorila po írsky, keďže nebolo pravdep-
odobné, že nejakú školu vôbec navštevovala.

Pri mojich slovách sa zatvánila prekvapene. Na maminu žiadosť
som si od spolucestujúcich udržiavala odstup a s touto mladou mat-
kou sme sa nikdy nerozprávali. Toto izolovanie ma udržiavalo zdra-
vú, no zároveň neoblúbenú medzi spolucestujúcimi, ktorým prekáža-
la moja odmeranosť. Bola príliš unavená na to, aby prehovorila, a tak
iba prikývla.

Poklop sa otvoril a kajutu naplnil svieži slaný vzduch. Zhlboka
som sa nadýchla a na dlhú minútu ma potešil vánok. Vzduch voňal
domovom a ja som ho lačne hltala.

„Zoraďte sa, ľudia!“ zakričal na nás stevard. Jeho vyziabnutá, si-
navá tvár štyridsaťdva dní terorizovala pasažierov v najlacnejšom pre-
pravnom priestore – odopieral nám jedlo, vodu a čas na palube, ak
sa mu zdalo, že nie sme dosť poslušní. Keby nemal v moci odoprieť
nám vstup do tejto novej krajiny, podelila by som sa s ním o svoj ná-
zor na jeho krutosť. Odmietla by som si zahryznúť do jazyka, ako ma
mama s otcom často napomínali.

Zoradili sme sa do radu a opäť sme čakali. K stevardovi sa koneč-
ne dostal akýsi tichý signál a on nám naznačil, aby sme vystúpili po
schodoch a vyšli na palubu. Po jednom sme konečne opustili smrad-
ľavú jamu a vykročili do tlmeného svetla philadelphského prístavu.

Lodná lávka vedúca k brehu bola pod nohami vratká, rovnako ako
kamenistá pôda, keď som sa dostala na pevninu. Mala som pocit, ako-
by sa hojdala skôr zem než loď. Zdalo sa, že moje nohy si viac zvykli
na kolísanie mora ako na stálosť pevniny.

Úradníci v čiernych uniformách nás zaviedli do budovy s nápi-
som *Lazaretto*. Za dlhých tmavých nocí moji spolucestujúci s obavami
hovorili o Lazarette, karanténnej stanici. Z predchádzajúcich plavieb
príbuzných sa dozvedeli, že akýkoľvek náznak choroby u pasažierov
lode môže znamenať týždne alebo mesiace v Lazarette, na mieste,
kam ľudia často prichádzajú zdraví a odchádzajú chorí. Alebo ešte
horšie.

Neobávala som sa, že by som v sebe prechovávala nejakú choro-
bu. Mamine pokyny ma udržali v bezpečí. Počula som však príliš veľa
kašľania na to, aby som si myslela, že ostatní cestujúci prekypujú zdra-
vím, a naše osudy záviseli jeden od druhého. Ak inšpektor nájde jed-
ného nakazeného, ktorý cestoval v najlacnejšom prepravnom priestore,
je v jeho kompetencii zadržať nás všetkých a umiestniť nás do Laza-
retta, kým sa do posledného neuzdravíme.

Jeden po druhom sme postupovali v rade k zdravotným inšpek-
torom. Strhla som sa, keď úradníci kontrolovali mojich spolucestujú-
cich ako otec hospodárske zvieratá, nadvihovali im pery, aby skontro-

lovali ich d'asná, očné viečka, aby našli známky choroby, prehrabávali im vlasy, či nemajú vši alebo inú háveď, skúmali im pokožku a nechty, či nemajú žltú zimnicu alebo cholera, a hrabali sa im vo veciach. Akýkoľvek priestupok by mohol stačiť na to, aby nás všetkých odsúdili na Lazaretto, a ja som sa potichu pomodlila *Zdravas Mária*, aby sa batolaťu so sklonom kašľať celú noc podarilo tentoraz mlčať.

Zástup sa posunul dopredu a prišiel rad na mňa. Zložila som si pokrčený čepiec a sivý zvrchník, rozťahla som ruky a podvolila sa vyšetreniu.

„Vyzeráte dosť dobre,“ zamrmlal mi do ucha inšpektor s hustou bradou, keď mi vyťahoval sponky z ryšavých kučier. To gesto a šepot mi pripadali zvláštne dôverné a úplne nevhodné. Nemohla som však namietat'. Mohla by som tým zničiť všetko, kvôli čomu ma sem mama s otcom poslali. Mohlo by to znehodnotiť všetky obeť, ktoré som priniesla, aby som si kúpila lístok.

Prikývla som na znak súhlasu, akoby jeho poznámka bola úplne v poriadku. Len obyčajné konštatovanie o mojom zdraví. Ruky sa mi však triasli, keď som si do vlasov zastokla sponky, a on pokračoval v prehliadke mojej pokožky. Až keď obrátil pozornosť na môj batoh, moje plytké, rýchle dýchanie sa spomalilo.

S tieňom úsmevu na perách mi naznačil, aby som postúpila dopredu. Zdalo sa, že som prešla testom, ale čo moji spolucestujúci?

Spolu s ostatnými pasažiermi z najlacnejšieho prepravného priestoru ma nahnali do veľkej špinavej čakárne, ktorá páchla neumytými telami a močom. Opäť sme čakali. Sľúbila som si, že ak sa mi niekedy podarí dostať cez Lazaretto na americkú pôdu, už nikdy nebudem čakať.

Po ďalšej dlhej hodine, počas ktorej cestujúci pribúdali a úzkosť narastala, sa ozval zvonček. Starí muži, unavené matky a malé deti sa na seba začudovane pozreli. Mali by sme vedieť, čo to znamená?

Konečne sa otvorili dvere a do miestnosti prenikol široký pás svetla. „Vitajte v Amerike,“ oznámil nám úradník s okuliarmi.

Hoci nik neprehovoril, v miestnosti bolo cítiť úľavu. Akoby sme si kolektívne vydýchli. Postavili sme sa do posledného radu, ktorý spolu kedy vytvoríme, a vyšli sme von na americké denné svetlo.

Nadýchla som sa nádeje.

Všade okolo seba som počula nadšené výkriky, keď sa moji spolucestujúci vrhali do náručí svojich čakajúcich príbuzných, s ktorými sa konečne opäť stretli. No ja som sa nezastavovala, kráčala som ďalej. Nikto na mňa nečakal.

DRUHÁ KAPITOLA

4. novembra 1863

Philadelphia, Pensylvánia

KRÁČALA SOM CIELAVEDOME. NETUŠILA SOM, KAM MÁM namierené, ale nemohla som si dovoliť žiadne zaváhanie, ktoré by spôsobilo, že by ma okolie začalo vnímať ako slabú ženu. Dokonca aj v našej malej galwayskej dedinke pri Tuame sme sa dopočuli chýry o prisťahovalcoch, ktorí sa po vylodení v Amerike stali obeťami podvodníkov, bezohľadných mužov zapojených do najrôznejších intríg, sprisahaní a podfukov. Keď sa mama s otcom rozhodli, že to budem ja, kto emigruje, pred rodinou a priateľmi som si zachovala svoje drzé vystupovanie, ale teraz som mala strach, ako sa mi bude dariť v tejto cudzej krajine.

Okrem škrekotu čajok a erdžania koní tento prístav svojimi zvukmi nepripomínal prístavy v grófstve Galway. Predavači rýb volali na okoloidúcich, aby si vybrali z ich tovaru, v jazyku, o ktorom som vedela, že je angličtina, ale znel ako hatlanina, a predavači novín vykrikovali najnovšie správy s rovnakým prízvukom. Okrem slaného vzduchu a zápachu konského trusu a rýb sa líšili aj tunajšie vône. Prichádzajúci cestujúci sa potácali okolo mňa, keďže im stále robilo problémy nájsť na pevnine stratenú rovnováhu, a vo vzduchu sa vznášal hustý smrad ich tiel. Na rozbúrenom mori sme sa neumývali celé týždne, takže na prekrytie nestačil ani svieži morský vzduch. Dokonca aj žobráci krčili nosom a odskakovali z cesty mojim spolucestujúcim.

Prvý raz som v tejto mase ľudstva naozaj pochopila, aká som v tu najšej obrovskej krajine sama.

Cez hluk sa ku mne doniesol hlas: „Clara Kelleyová?“

To meno sa nedalo s ničím zameniť. Bolo to moje meno.

Usilovne som nastražila uši, ale už som ho nepočula. Premýšľala som, či som si to vo svojej osamelosti len nevymyslela. Rozhodla som sa, že som si to musela iba predstaviť. Nikto ma tu nečaká.

„Clara Kelleyová? Hľadám slečnu Claru Kelleyovú z Galwaya!“ skríkol ktosi o čosi hlasnejšie.

Išla som za hlasom. Patril vysokému, hladko oholenému mužovi s pinčom na hlave a vo zvrchníku so vzorom kohútej stopy. Kvalitnejší kabát som už dlho nezazrela. Skôr než som pristúpila bližšie, skôr než som sa identifikovala, zastala som a sledovala ho. Nie je jedným z tých priekupníkov, o ktorých sme počuli od našich susedov O'Donnelovcov z vedľajšej farmy? Ich synovca Anthonyho oslovil v newyorských dokoch istý Ír a sľúbil mu peknú izbu za rozumnú cenu, len aby mu vybavil potkanmi zamorenú nájomnú izbu v Lower East Side, ktorú už obývalo deväť ďalších prisťahovalcov, za mnohonásobne vyššiu cenu, než sa dohodli. Keď Anthony nedokázal prehnajú sumu zaplatiť, priekupník ho vyhodil na ulicu a ako poslednú platbu si nechal jeho truhlicu – jeho jediný majetok v Novom svete. O'Donnelovci a Anthonyho úbohí rodičia o ňom nepočuli od jeho posledného listu, v ktorom opisoval machinácie tohto diabolského priekupníka. Takýto strašný osud však stále nebol tým najhorším, čo mohol prisťahovalec očakávať. Počula som, ako O'Donnellovci šepkali rodičom o dievčati zo susednej dediny, ktoré cestovalo samo do Bostonu a stretlo sa s priekupníkom, ktorý od neho vymáhal oveľa horšie veci než batožinu.

Tento muž však nevyzeral ako priekupník. V skutočnosti by ho moja mladšia sestra Cecelia nazvala snobom, najmä keď sa opieral o mimoriadne vyleštený čierny livrejový koč s dvoma zapriahnutými sivými koňmi. A vôbec, odkiaľ by nejaký priekupník poznal moje meno?

Muž si všimol, že ho pozorujem, a spýtal sa: „Vy ste slečna Clara Kelleyová, však?“ Jeho americký prízvuk bol výrazný a plochý, ale pochopila som, čo mi vraví.

„Áno, pane.“

Dlho a uprene mi civel do tváre, premeriaval si moje oblečenie a batoh. „Slečna Clara Kelleyová, ktorá bola na palube lode *Envoy*?“

„Áno, pane,“ zopakovala som a vystrúhala polovičný pukerlík.

Zatváril sa prekvapene. „Očakával som niečo iné,“ pokrútil hlavou, „ale pani Seeleyová sa vyzná vo svojom odbore. Nie je mojou úlohou, aby som znevažoval jej rozhodnutia.“ Už som sa ho chcela spýtať, prečo ma hľadá a kto je tá pani Seeleyová, keď dodal: „No tak, slečna, nastúpte do koča. Čakáme na vás vyše hodiny. Zvyšok druhej triedy už dávno vyšiel z Lazaretta. Len Boh vie, kde ste sa toľko zdržali. Čaká nás cesta do Pittsburghu a už teraz poriadne meškáme. Pani Seeleyová nebude rada, že meškáme, najmä preto, lebo vo vašom prípade si pripláca za to, aby ste sa do Pittsburghu bezpečne dostali kočom.“

Vedela som, že v mužových slovách sa skrývajú mäťúce tvrdenia, ale počula som iba „Pittsburgh“. Naozaj mi ponúka, že ma odvezie do Pittsburghu? Aj ja som mala v pláne dostať sa do tohto priemyselného mesta vzdialeného od Philadelphie vyše štyristoosemdesiat kilometrov. Doma sme sa dopyčuli, že je tam veľa pracovných pozícií, a bolo to jediné miesto v tejto bezmedznej krajine, kde mala moja rodina príbuzných. Nie blízkych príbuzných, ale dostatočne blízkeho bratranca z druhého kolena, aby som ho mohla osloviť, keď si nájdem zamestnanie v továrni na textil alebo v niektorom z veľkých sídel, ktoré potrebujú výpomoc v domácnosti.

Zvyšok libier a pencí, ktoré mi dali mama s otcom, som si odložila, aby som si zabezpečila cestu do Pittsburghu. Predpokladala som, že budem musieť vymyslieť najlacnejšiu cestu, akú nájdem, nejakú kombináciu jazdy po železnici, vode a na voze, keďže vlak z Philadelphie nechodí až do Pittsburghu. No teraz mi úplne cudzí človek

ponúka neprerušovanú jazdu cez pohorie Allegheny Mountains v koči ťahanom koňmi a zdanlivo nežiada nijakú platbu. Bola by som hlupaňa, keby som ho odmietla, nie? Alebo odo mňa bude práveže hlúpe, ak jeho ponuku prijmem?

Mala som na výber. Mohla som mu povedať pravdu. Že asi nie som Clara Kelleyová, ktorú hľadal. Že Clara Kelleyová je dosť bežné meno. Že pasažierka druhej triedy Clara Kelleyová, na ktorú čakal, pravdepodobne nikdy nevystúpila z lode, ktorá ju sem mala priviezť z Írska, ak na ňu ešte nenatrafil. Cholera a týfus pripravili o život mnohých z nás bez ohľadu na cestovnú triedu. Choroba nerozlišovala medzi bohatými a chudobnými. Možno ako jediná na svete.

Na druhej strane som sa mohla stať touto druhou Clarou Kelleyovou. Aspoň kým sa nedostanem do Pittsburghu.

Zízala som na čierny koč a snažila som sa rozhodnúť. Na palube lode *Envoy* som si sľúbila, že už nebudem čakať, že vezmem budúcnosť do vlastných rúk, len čo sa mi naskytne príležitosť.

Muž mi otvoril dvere do koča. „Nastúpte, slečna.“

Pozrela som naňho a predniesla som: „Ospravedlňujem sa za meškanie, pane. Už sa to nestane.“ A potom som vystúpila po schodíkoch do koča.

TRETIA KAPITOLA

4. novembra 1863

Philadelphia, Pensylvánia

KOČ NEBOL PRÁZDNY. KEĎ SA MOJE OČI PRISPÔSOBILI tmavému interiéru, videla som, že vnútri sedia ďalšie dve dievčatá. Obe boli približne v mojom veku, s ryšavými vlasmi môjho ľudu, ale ďalej naša podobnosť nepokračovala. Dievčatá mali na sebe šaty s krinolínovou spodničkou vykúkajúcou spod lemu, hrubé hodvábné šerpy, vysoké čipkové goliere a široké rukávy. Ich oblečenie bolo kvalitnejšie a módnejšie než čokoľvek, čo som kedy vlastnila. Vlastne bolo kvalitnejšie než čokoľvek, čo som kedy videla, okrem dvoch prípadov, keď som slúžila ako dočasná pomocníčka v kuchyni pri sviatočnej večeri na hrade Martyn, v stredovekej citadele, ktorú vlastnila rodina Martynovcov. Boli vlastníkami pôdy všetkých farmárov v našom regióne.

Kto, preboha, bola tá Clara Kelleyová, ktorou som sa stala?

Podľa ich vyvalených očí som vedela, že ma považujú za rovnako nezvyčajnú ako ja ich. Nemohla som však dať nič najavo, inak by som riskovala, že stratím miesto v koči. Ako mám zabezpečiť, aby som čo najpresvedčivejšie zaujala miesto, ktoré mi tá druhá Clara zanechala? Určite nie tým, že budem hovoriť svojim zvyčajným spôsobom. Tieto dievčatá nevyzerali, že by hovorili západoírkym nárečím dcéry farmára ako ja, bez ohľadu na to, za aké nóbl považovali naše vyjadrovanie, o ktoré sa zaslúžil otec a jeho vzdelávanie dcér, v porovnaní so

svojím prejavom naši susedia. Hádala som, že aj druhá Clara Kelleyová hovorila ako ony. Nie ako ja.

Kočíš, ktorého zaplatila pani Seeleyová, strčil hlavu do koča. „Slečna Kelleyová, potrebujem naložiť váš kufor. Kde je?“

Ako by som mohla odpovedať, že batoh, ktorý mám prehodený cez plece, obsahuje celý môj svetský majetok? Skutočná Clara Kelleyová nepochybne cestovala s kuframi dostatočne veľkými na to, aby sa do nich zmestili šaty, aké mali na sebe tieto dievčatá. Zato môj batoh bol taký malý, že sa doň nezmestil ani jeden z mojich drahocenných zväzkov histórie a poézie, iba najnutnejšie veci. Nech som sa snažila akokoľvek, otcov ošúchaný výtlačok *O demokracii v Amerike* od Alexisa de Tocquevilla, ktorý mu poslužil ako inšpirácia pre jeho niekdajšiu politickú angažovanosť s feniánmi a ktorý som pred odchodom používala ako učebnicu na pochopenie amerického života, som si vziať nemohla. Nechať doma knihy, z ktorých otec vzdelával všetky svoje dcéry (na veľké pobúrenie našich farmárskych susedov), bolo takmer rovnako ťažké, ako opustiť rodinu.

Odpovedala som: „Ospravedlňujem sa, pane. Mala som vás upozorniť, že sa mi cestou stratil kufor.“ Modlila som sa, aby som sa priblížila anglo-írskemu prízvuku, ktorým, ako som predpokladala, hovorili moje spolujazdkyne. Ako vzor mi poslužila rodina Martynovcov.

Martynovci. Bolelo ma už len vyvolať si v duchu spomienku na nich v akejkolvek podobe, dokonca aj ako východiskový bod môjho prejavu. Ich činy boli príčinou môjho odchodu. Keď sa opäť objavili fámy o otcovom roky starom spojení s feniánmi – írskym hnutím, ktoré tvrdilo, že Írsko by malo byť vlastným štátom, že farmári by mali dostávať spravodlivú rentu a mať pevnú držbu pôdy a že všetci ľudia by mali mať práva a možnosti polepšiť si, a vzniklo kvôli takmer neexistujúcej pomoci, ktorú anglická vláda ponúkla tým, čo trpeli írskym hladomorom –, anglo-írski Martynovci zasadili protiúder. Kúsok po kúsku ukrajovali z dvadsaťakrovej nájomnej pôdy,

ktorú otec zhromaždil a ktorá mu svojou veľkosťou umožňovala pestovať rozmanité plodiny, vďaka čomu naša rodina prežila hladomor na rozdiel od mnohých, ktorí si mohli prenajímať iba štandardný jeden aker, kde pestovali len jednu plodinu – zemiaky, ktoré chytali pleseň. Naša rodina potrebovala ďalší zdroj príjmu, ktorý by ju ochránil pred chudobou, a tým ďalším zdrojom som mala byť ja. Lord Martyn, jeho manželka a ich dcéra ma rovno mohli posadiť na loď *Envoy* a prepraviť cez rozbúrené vody Atlantiku do Ameriky sami.

„Stratil sa?“ zháčil sa kočiš.

Nerozumel môjmu predstieranému prízvuku alebo som v jeho očiach zazrela skepsu? Tak či onak, spochybňoval moje vysvetlenie a ja som si musela stáť pevne za svojím. „Áno, pane. Stratil sa počas búrky.“ Len čo mi tá lož vykĺzla z úst, oľutovala som ju.

Dievčatá, ktoré túto výmenu nenápadne sledovali za pomalého mávania svojich vejárov, na mňa otvorene civeli. Aj ony boli na palube lode *Envoy*, a hoci si loď musela pravidelne raziť cestu cez drsné vlny a došlo aj k prietrži mračien, ktorá zaplavila najlacnejší prepravný priestor, starú veľrybársku loď nepremohli žiadne poryvy vetra s dažďom. Odhalia dievčatá moje klamstvo?

Kočiš s jasnou nedôverou naklonil hlavu. „Počas búrky? Tieto dievčatá nič také nespomínali. Ani ja som nezachytil, že by sa medzi námorníkmi hovorilo o búrke.“

„Áno, pane.“ Dôrazne som prikývla. Či už sa dievčatá tvárili podozrievavo, alebo nie, musela som trvať na svojom tvrdení a presvedčiť tohto muža.

Pokrútil hlavou, či už z nedôvery, alebo zo sklamaní, to som nevedela posúdiť, a zabuchol dvere koča. Zostala som vnútri sama s dvoma dievčatami, ktoré sa napodiv rozhodli zachovať moje tajomstvo. Aspoň zatiaľ.

Praskot biča prerušil trápne ticho a koč sa pohol vpred. Uháňanie koní nás zaskočilo a spočiatku sme sa všetky zaoberali tým, ako dať do

poriadku svoje veci a seba. Len čo začal koč pravidelne rachotať, len s občasným trhnutím, keď kolesá narazili na skalú alebo vyšli z vyjazdenej koľaje, vrátilo sa nepríjemné ticho a podrobné skúmanie.

Pozerala som von oknom a predstierala, že som zaujatá tým, čo míňame. Spočiatku to bol len úskok, aby som sa vyhla ich pohľadom, ale s pribúdajúcimi minútami bol môj údiv skutočný. Keď koč opustil prístav a vošiel do siete philadelphských ulíc, nevidela som žiadne sivé kamenné budovy obrastené machom a brečtanom. V tomto novom meste nebolo nič zo zelene a z histórie Galwaya. Namiesto toho boli ulice široké a rovné, križovali sa v pravých uhloch a oplývali budovami z červených tehál so žiarivo bielymi stĺpmi a okennými rámami, ako aj čerstvo namaľovanými nápismi hlásajúcimi mená dodávateľov a ich tovaru. Všetko tu vyzeralo upravené a novo, hoci nie tak elegantne ako dublinské a londýnske budovy a námestia, ktorých rytiny som zazrela v otcových knihách.

„Slečna Kelleyová?“

Odvrátila som pohľad od okna. „Áno, slečna...“ Uvedomila som si, že som sa dievčatám poriadne nepredstavila.

„Ja som slečna Coyneová a toto je slečna Quinnová. Povedali ste kočišovi, že ste boli na palube lode *Envoy*?“

Pochopila som, o čo im ide. Aj keď sa rozhodli udržať moje tajomstvo pred kočišom pani Seeleyovej z dôvodov, ktoré poznali len ony, zo súkromia koča ma nemienili nechať odísť bez poriadneho výsluchu. Potrebovala som si zachovať sebavedomie bez ohľadu na naše spoločné, nevyslovené pochopenie, že môj príbeh je aspoň sčasti výmysel. „Áno, bola som.“

„V kajute druhej triedy?“

„Áno,“ prisvedčila som a dúfala, že zniem presvedčivo. Musela som postupovať opatrne, inak by mohli odhaliť moju lož zamestnancovi pani Seeleyovej a zničiť túto príležitosť.

„Zaujímavé. Ani slečna Quinnová, ani ja sme vás počas dlhých dní cesty nevideli.“

„Ani ja vás. Hoci, ak mám byť úprimná, z môjho miesta nebolo počas cesty vidno takmer nič.“ Moje slová, vyslovené pomaly a rozvážne, aby som si zachovala prízvuk, mi v ušiach zneli falošne.

„Z vášho miesta?“

„Z podlahy v kajute práčky. Zmohla ma taká silná morská choroba, že so mnou nikto nechcel zdieľať poschodovú posteľ.“ Ukázala som na svoje šaty. „To vysvetľuje aj zanedbanosť môjho oblečenia. Žiadne z mojich šiat neprežili to, ako mi bolo zle. Bola som nútená kúpiť si oblečenie od jednej spolucestujúcej.“

Dievčatá sa už pri slovnom spojení *morská choroba* naraz zhrozili. Hoci mohli trpieť rovnakým neduhom, nepovažovalo sa za slušné diskutovať o realite tohto bežného nepríjemného stavu na mori. Ukončilo to náš rozhovor, ako som dúfala.

Odvrátila som sa späť k oknu a snažila som sa hľadiť na svet plný kuriozít, ktorý sa predom mnou otváral. Šepot dievčat ma však vyrušil a ja som využila príležitosť a pokúsila som sa z ich tlmeného šepotu vylúštiť aspoň niekoľko slov. „Seeleyová“, „služba“ a „pani Carnegieová“, to bolo iba pár výrazov, ktoré sa mi podarilo zachytiť.

„Počula som, že kočiš hovoril, že máte namierené k pani Seeleyovej do Pittsburghu?“ Tentoraz prehovorilo druhé dievča, slečna Quinová.

„Áno. Vy tiež?“

„Presne tak. Viete, ku komu vás pošlú?“

Čo myslela tým „pošlú“? Uvažovala som nad odpoveďou, premýšľala som o šepote, ktorý som počula, a poskladala som si odpoveď na jej otázku. Možno sa pýtala, ku komu budem zaradená do služby. Bola to úloha pani Seeleyovej, dohadzovať zamestnávateľom sluhov? Ak áno, musela sa pýtať, akej rodine budem slúžiť.

Po nepríjemne dlhej odmlke, počas ktorej ma ochromil strach z nesprávnej odpovede, sa slečna Quinová spýtala: „Nebudete slúžiť pani Carnegieovej, však?“

Chytila som sa jej návrhu. „Áno. Áno, budem.“

Dievčatá si vymenili pohľady. Nerozumela som prečo. „Vy budete novou komornou pani Margaret Carnegiovej? Uvažovalo sa i o nás, ale potom si pani Seeleyová uvedomila, že naše vzdelanie nás kvalifikuje na dôležitejšie pozície vychovávateľiek.“

Tentoraz mi bolo jasné, ako to myslia. Očividne ma považovali za nevhodnú na túto pozíciu. Väčšina dám z vyššej spoločnosti by s nimi súhlasila. Vyzerala som ako farmárska dcéra – čo som aj bola – a takýmto dievčatám sa zriedkavo udeľovala vyššia pozícia ako slúžka v prípravovni jedla, ak ich vôbec pustili do služby.

„Áno,“ odvetila som tvrdším hlasom. Ak chceli dievčatá spochybniť rolu, ktorú som stvárňovala, bude lepšie, keď sa bitka začne tu, než pred pani Seeleyovou. Nech je to ktokoľvek. To už aspoň budem v Pittsburghu.

Slečnu Quinnovú zastrašil môj pevný pohľad a sklopila zrak k podlahe. Slečna Coyneová však neuhla očami a konečne vyslovila myšlienky, ktoré sa jej rodili v hlave. „Nuž, rozhodne na to nevyzeráte. Vzhľad slúžky vyjadruje nielen jej postavenie, ale aj postavenie panej, čo by mala komorná dobre vedieť. Ako vychovávateľky dcér z rodín Oliverovcov a Standishovcov vás môžeme ubezpečiť, že by sme boli bez okolkov odmietnuté, keby sme sa dostavili oblečené ako vy, slečna Kelleyová. Či už by nás skolila morská choroba, alebo nie.“ Pokrčila svoj drobný nos, akoby už len pri samotnej myšlienke na nevoľnosť pocítila nepríjemný zápach. „No budete slúžiť rodine Carnegiovcov a podľa toho, čo viem, podarilo sa im stúpnuť na spoločenskom rebríčku iba nedávno. Možno ešte nepoznajú rozdiel medzi jednotlivými slúžkami.“

Dievčatá sa zachichotali nad odvahou slečny Coyneovej. No ak dúfala, že ma svojimi slovami odradí, mýlila sa. V skutočnosti mali jej slová opačný účinok. Prinútili ma viac sa zhostiť tejto novej úlohy, ktorú som hrala, a zapálili vo mne tvrdohlavé odhodlanie, ktoré mi mama s otcom často vyčítali. Dúfali, že práve toto odhodlanie mi v Amerike dobre posluží a možno sem vydláždí cestu aj zvyšku rodiny pre prípad,

žeby Martynovci vymáhali od Kelleyovcov priveľa. Pripomenula som si, že rodičia ma nazývajú *síofrou*, a premýšľala som o tom, ako by zareagovala táto nová Clara Kelleyová.

Sladko som sa usmiala a zložila som si ruky v lone. „Nepíše sa v *Prísloviach*: *Ako jej svedčia moc a krása za odev?* Myslím, že namiesto oblečenia za seba nechám hovoriť svoj charakter – charakter, o ktorom pani Seeleyová nepochybne vie.“

ŠTVRTÁ KAPITOLA

11. novembra 1863

Pittsburgh, Pensylvánia

PANI SEELEYOVÁ NA MŇA HLADELA, AKOBY VIDELA POD roztrhané šaty, ktoré som mala na sebe, akoby hned' prekukla príbeh, ktorý som začala rozprávať, a nazrela hlboko dovnútra Clary Kelleyovej, ktorou som naozaj bola. Moje falošné sebavedomie sa začalo vytrácať. Začal ho nahrádzať strach a ja som vedela, že ak to ne napravím a nepozriem pani Seeleyovej priamo do očí ako Clara Kelleyová, za ktorú som sa vydávala, táto príležitosť bude stratená. Cena, ktorú držala pani Seeleyová, vytúžená práca, nedávno nepredstaviteľná, ale teraz na obzore priamo predo mnou, by navždy zmizla.

Odvážim sa aj naďalej spriadať svoje lsti určené pani Seeleyovej ako cukrovú vatu z jarmoku? Veď akú inú možnosť mám? Túto šancu nesmiem premárniť. Zhlboka som sa nadýchla a povedala som: „Úprimne sa ospravedlňujem, pani Seeleyová, že som k vašim dverám prišla v takomto žalostnom stave. Viem, že som už vysvetlila náročnosť svojej cesty a jej vplyv na môj šatník, ale uvedomujem si, že to neospravedlňuje môj stav. Zo všetkých miest práve tu.“ Ukázala som na obývačku pani Seeleyovej, prekvapivo bezchybnú vzhľadom na čierňavu mesta, v ktorom sa nachádzala.

Počas krátkej prechádzky od koča k zariadeniu pani Seeleyovej som zazrela špinu, akú som si nevedela predstaviť ani v najhoršej nočnej more. Z vysokých komínov sa v chuchvalcoch valili čierne mraky.

Budovy boli sfarbené dopoplava od sadzí, po plagátoch zostali na stenách obrysy v bielej farbe pripomínajúce duchov. Prečo mi nikto nepovedal, že industrializácia vyzerá ako biblické peklo?

Rýchlo som sklopila zrak, aby som vyzerala skromne a zahanbene, a čakala som na jej verdikt.

Pani Seeleyová nereagovala a ja som sa neodvažovala zdvihnúť pohľad. Posudzovala stav mojich šiat – už aj tak špinavých a za tých pár krátkych hodín, čo som bola v Pittsburghu, ešte viac sčernetých od sadzí zo vzduchu – oproti relatívnej noblese môjho prejavu? Zvažovala svoju povest' prvotriedneho registračného úradu služobníctva oproti dani, ktorú by si na nej mohlo vybrať rozhodnutie, že by sa so mnou odvážila zariskovať? Z útržkov odpočúvaných, nie, priam ukradnutých rozhovorov medzi slečnami Quinnovou a Coyneovou počas našich ôsmich dní cesty som sa dozvedela, že môj odhad bol správny. Pani Seeleyová vlastnila v meste významný registračný úrad pre služobníctvo, miesto, kde si dámy zo spoločnosti, ktoré chceli špeciálne vyškoľené slúžky – nie obyčajnú práčku –, mohli za poplatok nájsť výpomoc. Pani Seeleyová sa pýšila bezchybnými písomnými referenciami, akousi „povešťou“, a prácou svojich sluhov. Druhá Clara Kelleyová musela mať prvotriednu reputáciu, ktorú teraz značne spochybňoval môj odev.

Trpezlivosť bola pre mňa ťažko získaná cnosť, ale táto príležitosť spočívala v mojej schopnosti stať sa osobou, ktorú pani Seeleyová hľadá. Bez toho, aby som prerušila svoj kajúcny postoj alebo mlčanie, som sledovala, ako jej pohľad putuje od špinavých záhybov mojich šiat k mojej tvári. Zahľadeli sme sa jedna druhej do očí. Videla som, že o mne pochybuje. Pochybovala o mojom príbehu, o mojom prízvuku, o mojej skromnosti. No chcela mi veriť. Možno to potrebovala.

Tak to riskla.

„Nuž, budeme vás musieť dať do pucu, aby váš vzhľad zodpovedal vašej povahe. Pani Carnegieová presne vie, aké vlastnosti hľadá u komornej, a aj keď nimi oplývate, pod tými špinavými šatami ich nikdy nezazrie. A nepomôže jej v tom ani váš smrad.“